

ներով, ու բոլոր քովի ծառերուն վրայ շուք կրնէ: Փայտը օղակ օղակ է. մէջտեղը կակուղ ծով ունի թել թել. ասիկայ կը հանեն մէջէն, ու փայտը այլ և այլ խողովակներ ու ջրանցքներ կը շինեն, որ գետնի տակ թաղուելով ալ՝ խիստ կը կարծրանան ու գրեթէ երկաթ կը դառնան: Լրեքային պտուղը ձիթապտղի կը նմանի, բայց չուտուիր: Նառին մէջտեղէն դէպ 'ի վեր երկնցած կանկառի՝ պէս բան մը կը լլայ գլանաձև՝ երկու ոտնաչափ բարձր, ձեռքի չափ հաստ. ասիկայ թերթ թերթ է, դրսի թերթերը կանանչ են, ետքը կուգայ կապուտը, կարմիրը, վարդագոյնը, ու երթալով կը քերմընան ինչուան մէջտեղի ցողունը՝ որ թէ հում և թէ եփած կուտուի, և շագանակի՝ կամ կանկառի համունի: Լս կտորը թէ որ ծառին վրայէն կտրես, ծառը մէկէն կը չորնայ. և սակայն շատ անգամ մարդկանց ձեռքը առաջ կերթայ 50, 60 տարեկան ծառը ասանկով չորցընելու՝ միայն իրենց որկորին համար. ուստի քանի կերթայ՝ աս ծառին տեսակն ալ պակսելու վրայ է:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նշարիտ որդեսիրոմեանը ինչպէս պիտի երեւայ դաստիարակութեան մէջ:

ՍՏԳՈՎՆԻՍ Թէ որ մէյմը աշխարհք պտըտինք և ամէն ծնողաց տուած կըրթուած թիւնները դիտենք, կը թուի՞նք կերպը չգիտցող ծնողքներն ու դաստիարակները կը տեսնենք որ ընդհանրապէս երկու ներհակ կարծիք բաժնուած են, ու մտքերնին դրեր են թէ անանկով իրենց տղաքը կը սիրեն: Սէկ կողմինը կը մտածէ որ տը-

ղայ ըսածդ բանաւոր է, յօժարուած թիւններ ունի, կամք ունի, փառասիրութիւն ունի, հանգստութիւն ուզելը բնական է տղուն. ասանկ մտածելով՝ կըսէ իր մտքին մէջ. աս բաներս տղուս սրտին մէջ լստուած դրեր է. ես ինչ իրաւամբ իրմէ պիտի առնեմ ու չթողում որ գործածէ. ուստի թող կուտայ որ տղան ամէն իր ուզածը ընէ: Սէկալ կողմինն ալ տեսնելով դիմացիներուն բռնած ճամբան, և թէ անանկով ինչպէս տըղաքը իրենք իրենց գլխուն մնացած՝ կաւրուին, կըսկսի անոր ներհակ մտածել. իրաւ է թէ լստուած հոգւոյ կատարելութիւններով զարդարեր է տղաս, կըսէ. բայց որովհետեւ ինքզինքը կառավարել չգիտեր, անոր համար պէտք չէ որ անոր ձեռքը թողում իր կարողութիւնները, այլ ամէնն ալ ես կառնեմ և ուզածիս պէս գործածել կուտամ անոր՝ ինչուան որ սորվի շիտակ բանեցընելու ճամբան: Երսկսի տղուն հրամայել. ասանկ ըրէ, անանկ ըրէ, պատճառը մի գիտնար. ինչ որ կըսեմ՝ ան ըրէ. քեզի ընել միայն կիցնայ. ես կուզեմ, ես կապըսպրեմ, դուն կատարէ. կամք մի ունենար. խօսիլ, հարցընել քեզի չիցնար. միտքդ եկածները ամէնն ալ ոչինչ են. միայն մտիկ ըրէ, և լըսածդ գործէ: Լսանկով կարծէ թէ իր մտածելը՝ իր կամքը պիտի փոխադրէ տղուն սրտին մէջ. իբր թէ ինքը իր տղունն որ հոգի պիտի ստեղծէ: Լսանկ ճամբաներով առջինին տղան անսանձ անկարգ կը մեծնայ, իսկ երկրորդինը կատաղի:

Սարգս բոյսի կը նմանի. հունտը երբ կը ցանես՝ լստուած անոր տուեր է կարողութիւն, իրեն պատշաճ արմատը, ձիւղը, տերեւը, ծաղիկը, պըտուղն ունենալ. միայն մարդս պահպան պէտք է կենայ ու հոգայ: Բայց թէ որ հունտը ցանես ինչ և իցէ գետնի վրայ՝ առանց դիտելու թէ ինչ տեսակ հող կը սիրէ ան տուենկը, և թողուս որ ինքնիրեն մեծնայ փա-

1 Էնիմար:

2 Քէսպանէ:

սակար խոտերու մէջ, թէպէտ և բոյսն իր տեսակը կը պահէ և կուզէ իր պըտուղը բերել, բայց առանց խնամքի մնալով՝ ուժով չբուսնիր, անպիտան ճիւղեր կունենայ, կամ խոտերէն կը խզուի, կամ ցամաքութիւն կը չորնայ : Եւ որ ներհակ, թէ որ աղէկ ըլլայ ըսելով՝ քու ուզած ժամանակդ, քու սիրած տեղդ բոյսը տանիս տնկես, ինքն արև կուզէ՝ դու կրակով տաքցնես, արմատին ջուր տալու տեղը՝ ազնիւ եղ լեցնես, և իր տերեւներն ու ճիւղերը՝ ծաղիկը և պտուղը քու ուզած ձևերովդ ուզես բուսցընել : Դ՞ր խնձորի ծառը՝ ուզես որ թուղի տերև ունենայ, վեր բարձրանալու տեղը՝ գետնի վրայ տարածուի, պտուղները ճիւղերուն վրայ ցրուած կենալուն տեղը՝ արմատին վրայ ամէնը մէկտեղ դիզուած բուսնին : ասոնք ըլլալու բաներ են : Տես որ բոյսը կամք չունի, հոգի չունի, բայց Եւստուած իրեն ինչ բնութիւն որ տուեր է՝ ան կը պահէ : Բայց թէ որ բոլորովին ինքիւրեն թողուս, փասակարներէն զգուշանալ չգիտեր, կանպիտանանայ : Ինչհակառակն, թէ որ առանց դիտելու իր բնութիւնը՝ քու ուզած կերպովդ ուզես հոգալ, բոլորովին կը չորնայ : Եւ յայտնի եղաւ որ երկու տեսակ ծնողքներուն ալ ըրածը փասակար է : մանաւանդ երկրորդինը : Արեւմտեան որպէս զի ծնողք ու դաստիարակները աւելի պարզ և ուրոշ իմանան ընելիքնին, և ճշմարիտ սիրով սիրեն իրենց որդիքը, պէտք է որ պարտիզպանի մը օրինակին հետեւին : Ինչ որ ան կրնէ ազնիւ տունկերուն, նոյնը պէտք է ընեն ծնողք իրենց որդւոցը :

Դարձիւր մէյմը նայէ պարտիզպանի մը որ իր պարտեզին մէջ ունի զանազան ազնիւ ծաղիկներ : ուզելով զանոնք բանի բերել, շատցընել, ինչ հոգ կրնէ, ինչ վարպետութիւններ կը բանեցընէ անդադար ամէն օր, հողերը փորել, ճիւղերը կտրտել, ատենին պատուաստել, տա-

քէն ու ցրտէն զգուշանալ : շատ արեւը կայրէ, շատ շուքը կը տրկարացընէ, ջուրը կը լըխկեցընէ, ցամաքութիւնը կը չորցընէ : Դ՞ր մէկը ըսեմ : անանկ որ չգիտցողը կը յուսահատի, կը թողու, կը դադարի : Այդպէտ պարտիզպանն ալ իրաւ է թէ մեծ հոգ ունի և աշխատանք : Բայց միթէ տրսնջալով կրնէ, կամ կրնէ զանայ : մանաւանդ թէ այնչափ մեծ զուարճութիւն կիմանայ բոյսերուն պտուղներուն աճելուն, և ծաղիկներուն անոյշ հոտերովը պարտեզը զարդարելուն վրայ, որ ամէն աշխատանքը և հոգը իրեն զօսանք կերևնայ, ու ամէն մէկ բոյսին իր ուզածին պէս աճելուն վրայ կրնայի կը մը խիթարուի : Հոգալ չգիտցողին ալ յուսահատութիւնը չէ թէ աշխատանքէն փախչելու համար է, այլ աշխատելու կերպը չգիտնալուն, ու իր աշխատանքովը բոյսերը աղուորցընելու զուարճութիւնը ունենալ չկարենալուն համար : Այլ թէ նիւթական տունկը այդչափ հոգ կը պահանջէ, և այդչափ ալ կը զուարճացընէ հոգացողը, հապա որչափ աւելի հոգ, աշխատանք, մտածմունք, ջանք, զգուշութիւն և մտադրութիւն կը պահանջուի բանական տունկերուն, անմահ երկնից դրախտին ծաղկներուն պըտուղներուն այսինքն տղոց վրայ, և որչափ աւելի մեծ զուարճութիւն է, հօր և մօր և դաստիարակի, թէ որ տեսնեն տղաքը կը թուած իրենց քրտինքով ու խնամքովը : Աւստի պէտք է որ ծնողք կտրճութիւնը ձեռք առնեն, ջանան ամէն մըտադրութեամբ, մէկ կողմանէ սորվելու հետ ըլլան աս սքանչելի արհեստիս ճամբաները, մէկալ կողմանէ ալ սորվածնին՝ ի գործ դնելով ձեռք զարնեն կը թելու իրենց տղաքը, իրենց աշխատանացը համեմատ զուարճութիւնը վայելելու : որուն համը չեն գիտեր քանի որ կը թել չեն սկսած :

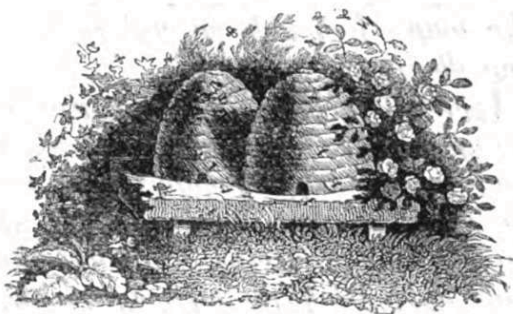
Ծնողք պէտք է նախ գիտնան թէ տղայ ըսածդ ունի կամք, խելք, յօ-

ժարութիւն , հետաքրքրութիւն , փառասիրութիւն . ասոնցմով պիտի հասնի իրեն վախճանին : Առաջ աշխարհք , բայց չգիտեր թէ ինչ բանի պիտի գործածէ աս կարողութիւններս , ինչ բանի ետեւէ ըլլայ որ սրտին փափաքը լեցուի , որ հոգին հանգչի մխիթարուի . անոր համար պէտք է իրեն մէկ հոգացող առաջնորդ մը , որուն ետեւէն երթայ , տեսած բաները ծուռ չդատէ , առարկաներուն դրսի տեսքէն չխաբուի : Այն առաջնորդէն ու իմանայ . նախ ինքզինքը ճանչնայ ու իրեն ստեղծողը , ետքը տեսած ստեղծուածները . և իմանայ իր սրտին յօժարութիւններուն վախճանը : Այսով կիմացուի որ ծնողք մեծ ջանք պիտի ունենան իրենց զաւկները խրատելու , չարէն զգուշացնելու , և ի բարին յորդորելու : Այց աս խրատ տալը բաւական չէ . բարի օրինակ ալ տալու է . մանաւանդ թէ խօսքով խրատելէն առաջ գործքով պէտք է խրատել . վասն զի թէպէտ տղան լսելով պատճառները՝ կիմանայ շիտակը , ու կըսկըսի կամքով և փափաքով անոր ետեւէն երթալ , բայց լսածները կըբաղդատէ ուրիշներուն ըրածին հետ , մանաւանդ իր առաջնորդին , իր ծնողացը . երբոր տեսնէ որ իրենց տուած խրատին իրենք չեն հետեւիր , կըսկըսի տարակուսիլ ու մոլորիլ . միտքը մէյմը իր կիրքերուն վրայ կըդարձնէ , ու կըզգայ որ անոնք իր լսած խրատներուն դէմ կըդրդեն զինքը . կըդառնայ կրնայի մէյմըն ալ իր ծնողաց բռնած ճամբուն վրայ , որ անոնք ալ գործքով իր կիրքերուն ըսածը կըհաստատեն , ան ատեն անոնց խօսքը կըմոռնայ , կամ ուրիշ կերպով կըմեկնէ , ու անոնց ըրած գործոց ու իր կրիցը անխիղճետեւէն կերթայ : Արեմն ծնողք և դաստիարակներ անատենը ճշմարիտ սիրով կըսիրեն իրենց զաւկները՝ երբոր ամէն աշխատանք յանձ առնեն զանոնք խրատելու նախ բարի օրինակով , ետքը

խելացի ու անուշ խրատներով :

Արիշ ատեն առիթ կունենանք ասոնց վրայ ալ զատ խօսելու :

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Սեղո՝ պահելու վրայ :

ԱՍ կամ քիչ մեղու պահելը տեղւոյդ յարմարութենէն կախուած է . թէ որ դաշտային է երկիրդ , կամ պտղի ծառերով կամ ծաղկաբեր բոյսերով ու ծաղկի պարտէզներով լեցուն , կրնաս ինչուան հարկը գունդ մեղու պահել մէկտեղ . և որչափ շատ ըլլան հոտաւետ ծաղկները՝ այնչափ ազնիւ կըլլայ մեղրը : Իսկ թէ որ երկիրդ այգիներով ու ցորենի արտերով լեցուն է , ու դաշտերը կամ ծառերը խիստ քիչ են , շատ մեղու չես կրնար պահել , բայց եթէ մասնաւոր ծառեր տնկես մօտերը . ինչպէս կաղնի , կնճնի¹ , նոճի , եղևին , և ուրիշ անուշահոտ ծաղիկ տուող ծառեր . կըտոր մը տեղ ալ դաշտի պէս պէտք է թողուս , ու մէջը ցանես առուոյտ² , եղերդ , և ուրիշ հոտաւետ բոյսեր . զոր օրինակ ծոթրին³ , լաւանտա , կաքաւախոտ⁴ , ռոզմարին⁵ , և ասոնց նմանները :

Սեղուններուն փեթակը⁶ շատ տեսակ ու շատ ձև կրնայ ըլլալ , ու ձևին աղէկութենէն ալ շատ օգուտ կելլէ : Սէկ տեսակը յարդէ կամ ուռի ճիւղ

1 Գարս աղաճ :

2 Եօնճա :

3 Սադըր օթոն :

4 Բեւելի օթոն :

5 Պիպերինա :

6 Առը Գօլանը :